

דודי שלח ידו מן החור

תמיד ג, ו

מי שזכה בדשון מזבח הפנימי
והמנורה היו מקדימין, וארבעה
כלים בידם, הטני והפזו ושתי
מפתחות.

הטני דומה לתקב גדול של זהב,
מתזיק קבין וחצי, והפזו דומה
לקתון גדול של זהב.

ושתי מפתחות, אחד יורד לאמת
השחי, ואחד פותח כיון:
בא לו לפשפש הצפוני.

ושני פשפשין היו לו לשער הגדול, אחד בצפון ואחד בדרום. שפדרום לא נכנס בו אדם מעולם, ועליו
הוא מפורש על ידי יחזקאל (יחזקאל מד), ויאמר אלי ה', השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא
יבא בו כי ה' אלקי ישראל בא בו והיה סגור.

נטל את המפתח ופתח את הפשפש, נכנס לתא, ומן התא אל ההיכל, עד שהוא מגיע לשער הגדול.
הגיע לשער הגדול העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו.
לא היה שוחט השוחט, עד ששומע קול שער הגדול שנפתח:

לאחר שהוציאו את התמיד מלשכת הטלאים בא הכוהן לפתוח את ההיכל עצמו. פתיחת
ההיכל מסמנת את תום שלב ההכנות ואת תחילת עבודת היום.

כדי לפתוח את ההיכל היה הכוהן "יורד לאמת השחי", היינו מכניס את ידו עד בית
השחי דרך חור הדלת ופותח מנעול ראשון, אחר כך היה משתמש במפתח נוסף שכנראה
פותח מבפנים. תמונה זו, שבה ומעלה שוב! את זכר החמצת המפגש בין הדוד הדופק על
הדלת מבחוץ והרעיה שאינה פותחת לו בזמן.

אבל בשחזור הזה של המפגש חל חילוף תפקידים. אם קודם הציבה המשנה כוהן בתפקיד
הרעיה המחכה לדודה, הרי שכאן עומד הכוהן במקומו של הדוד המבקש לפתוח את הדלת,
ובמקומה של הרעיה, בהיכל שמעבר לדלת, עומד הקב"ה. זה המקום לציין שמגילת שיר
השירים עצמה עשירה בחילופין דומים.

נראה כי פרקנו שואב את אוצר הדימויים שלו משני מקומות בשיר השירים: המפגש בין
הדוד לרעיה אשר בפרק ה שדובר בו לעיל, והכניסה לחדרי המלך שבפרק א, המוקבלת כאן

לכניסת הכוהן להיכל. בתחילת שיר השירים נאמר "משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו" (א, ד) ולשון המשנה הקודמת מרמזת לפסוק זה:

מִי שֶׁזָכָה בְּתַמִּיד, מוֹשְׁכוֹ וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּטְבָּחִים, וּמִי שֶׁזָכָו בְּאֲכָרִים הוֹלֵכִין אֶתְרָיו.
תמיד ג, ה

עד כה דיברנו על המפגש בין הכוהן ובין הקב"ה. כאן נראה מוטיב נוסף – הקרבן המובא לקב"ה מייצג את דמותה של הרעיה. לכאורה נראה שזו טענה מפליגה, אך למען האמת, בנופו של המקדש, תיאור קרבן כמייצג אדם אינו חריג כלל.² יתרה מזו, במשנה ד בפרקנו מופיע גם ביטוי האנשה של הקרבן – "השקו את התמיד בכוס של זהב". הקרבן נמשך בדרכו אל המלך, ועל כן שחיטתו מכוונת לעת פתיחת דלתות המלך.

בתיאור הקרבת התמיד נוכל למצוא עקבות של שתי תנועות הפוכות ומשלימות: הכוהן בתפקיד הדוד מנסה לפתוח את דלת הרעיה, ולעומתו קרבן התמיד, בתפקיד הרעיה, נמשך אל חדריו המלך. הקב"ה הוא הדוד והרעיה כאחד. הוא הרעיה, מושא תשוקתו של הדוד מחוץ לדלת, והוא גם הדוד, המלך, שהרעיה רצה ובאה אל חדריו.

חשוב לציין, כי בתיאור זה מודגשת במיוחד נוכחות השכינה בהיכל. השער (הפשפש) הדרומי סגור "לא נכנס בו אדם מעולם". אך בניגוד לדוד, שהדלת הסגורה מונעת ממנו לבוא אל הרעיה, אין השער הסגור מונע מהקב"ה לבוא אל ההיכל. להפך, השער הסגור, כפי שמראה הפסוק מיחזקאל, הוא הביטוי לכניסת הקב"ה להיכל ולשכינתו בו. לאור זאת מובנת אריכות הדברים שנוקטת המשנה בתיאור תפקידו של הפשפש הדרומי, שאין לו קשר ספציפי להקרבת התמיד.

בשיר השירים שעת פתיחת הדלת בידי הרעיה היא עת משבר, או הרעיה מגלה שהדוד איננו. בהקרבת התמיד, לעומת זאת, השעה שהשער נפתח בה היא שעת המפגש – "ולא היה השוחט שוחט עד שהוא שומע קול השער הגדול שנפתח".

לקראת סופה של מסכת תמיד מופיעה תפילה "זֶה הוּא סֵדֶר הַתְּמִיד לְעִבּוּדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. יְהִי כְצֶוֶן שִׁיבְנָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן" (תמיד ז, ג). מסכת תמיד משמרת לעד את הרגשות הדתיים העזים לבית המקדש. היא נותנת ביטוי ספרותי לתפיסה שעבודת המקדש אינה ריטואל מכני גרדא אלא מסגרת שמטרתה להביא לידי מימוש את הלהט של רגשי האהבה והתשוקה בין האדם לאלוהיו.

שָׁפֵל הַכְּתוּבִים קִדְּשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קִדְּשׁ קִדְּשִׁים.

ידים ג, ה

¹ ראה לעיל הפרק על 'קול דודי דופק', עמ' 211.

² ראה עקידת יצחק, "ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו" (בראשית כב, יג). ראה גם משנה, תמיד ד, א, "לא היו כופתין את הטלה אלא מעקדין אותו", רמז לכך שקרבן התמיד הוא שחזור של עקדת יצחק.